

OSONÓ NAPLÓ

2012. október 15.

Az utolsó nap. A bangkoki New International School-ban tartjuk a 30. és egyben az idei ázsiai turnénk utolsó *Carnival* előadását. Délelőtt ellátogatunk Románia Thaiföldi Nagykövetségére, ahol annak vezetője, Gruia Jacotă lát vendégül bennünket. Ebéd közben a nagykövet jövőbeli terveiről mesél, amelyben az Osonót is szeretné beavatni. Felkér bennünket, hogy jövő nyáron hozzunk létre egy új előadást a Moradokmai Színházzal közösen, amelyben hangsúlyosabban jelenjenek meg a thai tradicionális színházi elemek, természetesen a ránk jellemző formavilágunk mellett. Az előadás bemutatóját egy ünnepséggel kötné össze, amelyre meghívná az itteni hivatalosságokat, minisztereket, más külképviseleteket, hogy minél többen szerezzenek tudomást a közös projektjeinkről. Meglátása szerint, egy egyedi és különleges ügyről van szó, amit támogatni kell és meg kell ismertetni másokkal is. Nagyon fontosnak tartja azt a munkát, amit Thaiföldön végzünk, és mivel a hetekben kerül sor nagykövetté való kinevezésére, szeretné ha hosszútávon tudnánk építkezni. Több kulturális projektet szeretne létrehozni, és elmondása szerint az az út és szakmaiság, amelyen járunk, egyezik az elképzelésével. Beszél arról is, hogy támogatná azt, hogy a Moradokmai Színházi Közösség néhány diákja, állami ösztöndíjjal végezzen el egy romániai egyetemet. Ígéretet tesz rá, hogy kapcsolataival segíti az Osonó bukaresti előadásainak megszervezését, hiszen nem csak itt, hanem otthon is fontosnak és különlegesnek tartja a munkánkat. Nagyon meglep bennünket a munkánk iránt való lelkesedése, és főként az, hogy folyamatosan látogatja a honlapunkat, napirenden van az Osonó történéseivel, és visszamenőleg három évre szinte minden román nyelvű cikket elolvasott rólunk. Bízunk benne, hogy együttműködésünk gyümölcsöző lesz, és olyan kulturális projektek születhetnek, amelyek nem csak a két társulatnak jó, hanem a nézők és résztvevők számára is létre tudjuk hozni az adás gesztusát, amely nélkül számunkra a színház elképzelhetetlen.

Este lezárjuk a turnét és az itt eltöltött 55 napot. Mindannyian arról beszélünk, hogy fontos tapasztalat volt a közös munka úgy szakmailag, mint emberileg. Sokat tanultunk egymástól, látókörünk még jobban kinyílt, és magunkon is azt tapasztaljuk, hogy bizonyos kérdések már másként merülnek fel bennünk. Jól esik ebben a körben ülni, hallgatni egymás beszámolóját. Érezzük a lezárást, de ugyanakkor a folytonosságot is. Szokásunkhoz híven, nem vállunk el általánosságokban maradva, így újra lepontosítjuk terveinket, a következő konkrét lépéseket. Az elkövetkezendő fél évben két thai színész fog nálunk tartózkodni. Ezt a projektet követi a

OSONÓ NAPLÓ

Moradokmai Színházi Központ vendégül látása Sepsiszentgyörgyön, jövő év április 18. és 28. között, majd június-júliusban újra mi térünk vissza Thaiföldre, egy újabb közös munka megvalósítására.

Buddha egyik tanításával zárjuk a beszélgetést: „Az elképzeléseink bölcsesség nélkül csak illúziók maradnak.”

2012. október 13.

Utolsó kambodzai előadásunk helyszíne a battambangi cirkusziskola, amelyet 1994-ben hoztak létre, és francia támogatások révén, a képzések ingyenesek a diákok számára. Ez az egyetlen ilyen iskola Kambodzsában. Előadásaikkal rendszeresen turnéznak Európában is.

Nagyon jó hangulata van az iskolának, ami a város zajától távol, egy hatalmas tanyán helyezkedik el. A középpontban egy nagy próbaterem áll, amelyben most is folyamatos a gyakorlás. Zsonglőrök, akrobaták, kötélátúszók nagy figyelemmel és egymás iránti feltétel nélküli bizalommal dolgoznak, hiszen bármilyen apró figyelmetlenség balesetet okozhat. Sokszor, a színészeknek is ezt a csapatmunkát, az egymás iránti felelősséget kellene megérezniük és megélniük. A színészetben jobban el lehet bújni, a cirkuszban viszont minden hibának következménye van. Ezért nem lehet kilazítani, vagy mellékesen kezelni az esti előadást.

OSONÓ NAPLÓ

Közben irodákat látunk, illetve a diákok szálláshelyeit, majd egy kisebb zeneiskolát, egy teret a vizuális művészetek oktatása számára, és végül megpillantunk egy cirkuszi sátrat is, ahol minden este gyakorlásképpen előadásokat tartanak a diákok. A mi előadásunknak is ez a helyszíne. Furcsa érzés belépni, beszerezni, de játszani is. Megállapítjuk, hogy a cirkuszokra jellemző amfiteátrumszerű térnek nagyon jó energiája van.

Az előadást az itteni diákoknak és tanárok játsszuk, de sokan jönnek a városból is. A környékbeli gyerekekkel megtelnek az első sorok. Érezni rajtuk, hogy itt főként cirkuszi előadásokat látnak, minden apró gesztust leereagálnak, néha még a felnőttek is közbeszólnak, hangosan nevetve követik az eseményeket. Csodálatos, ahogy rátapadnak az előadásra, átveszik annak minden rezdülését. A gyerekek szeme egyre jobban csillog, a szokásos cirkuszi mutatványok helyett most egy másfajta

formával találkoznak, de ez szemmel láthatóan nem zavarja őket. Bennünket pedig előadás után jövőre is visszahívnak előadást és műhelyfoglalkozásokat tartani.

2012. október 12.

Ma meglátogatjuk a Toul Sleng Múzeumot, Phnom Penh „terror házát”. Felkavaró képek, hangulatok, kínzó eszközök, és a valamikori hihetetlen kegyetlenséggel kivégzett foglyok koponyái. Többször is felmerül bennünk a kérdés, hogy milyen lelkiület kellett legyen azokban az emberekben, akik minderre képesek voltak? Hogyan lehet annyira hinni valamiben, hogy akik nem velünk, azok ellenünk alapon, ennyi szörnyűséget megtettek embertársaikkal?

Az egykori, Phnom Penh központjában lévő gimnáziumot, a Vörös Khmer Rezsim hatalomra kerülésével fogolytáborrá alakította át. Az 1975. és 1979. között működő, Security Prison 21 (S-21) néven emlegetett börtönt zárt villamosított szögesdrótkerítés vette körbe, amely még a mai napig körülöleli az épületet. Az osztálytermeket 2x0,80 méteres börtöncellákká valamint kínzókamrákká alakították át és minden ablakot vasrácsokkal szereltek fel, gyakorlatilag lehetetlenné téve a menekülést. A négy év alatt, becslések szerint 20.000 embert börtönöztek be, főként kormányzati tisztviselőket, egyetemi oktatókat, tanárokat, orvosokat, diákokat, gyári munkásokat, szerzeteseket és mérnököket. Érkezkor minden foglyot lefényképeztek, elkobozták vagyonukat, majd cellákba vagy a kínzószobákba vitték őket, ahol napokig vasbilinccsel kikötve tartották. Minden nap két kanál rizst és vizes levest kaptak enni, az ivóvíz engedély nélküli kérése komoly verést eredményezett. A kínzások célja az volt, hogy a foglyok bevallják azokat a bűncselekményeket, amelyekkel megvádolták őket, még akkor is, ha ártatlanok voltak. A vallatáskor rutinszerűen verték őket, elektromos sokkal, forró fémeszközökkel kínozták, víz alá kényszerítették őket, többjüket fejjel lefele kötötték ki vagy egyenként, harapófogóval levágták az ujjait. Ha valaki elájult, akkor fejétől fogva jeges vízbe tették, hogy a kapott sokktól visszanyerjék eszméletüket, és így tudják folytatni a kínzósos vallatást. Végül mindenkit kivégeztek. Az áldozatok többsége kambodzsai, de voltak amerikai, angol, francia, ausztrál, vietnámi, thai, számos indiai és pakisztáni foglyok is. 1979-ben a vietnámi hadsereg felszabadította a börtönt. Van Tay, a hadsereg fényképésze volt az első, aki fotókkal dokumentálta Toul Sleng világát a média fele. Ezek a képek vannak kiállítva a múzeumba. A Vörös Khmerek minden fogolyról egy dossziét állítottak össze, amely egy portrét is tartalmazott, az eredeti negatívokat külön tárolták ezért a legtöbb kép a mai napig névtelen maradt. Mindössze heten éltek túl a táborot, közülük ma már csak hárman élnek. Az egyik túlélővel találkozunk a múzeum udvarán. Elmeséli, hogy őt a művészet mentette meg. Festőművész lévén egy portrét készített a tábor vezetőjéről, ezért életben hagyták. Feleségét és gyerekeit azonban kivégezték.

2012. október 11.

Ma délelőtt, a nagykövet és felesége meghívásának eleget téve, átköltözünk a Thaiföldi Királyság Kambodzsai Nagykövetségének rezidenciájába. A vendégszobáink a királyi lakosztály közvetlen szomszédságában vannak. Mindannyiunk számára idegen ez a környezet, a hatalmas parkkal, gyönyörű szobákkal és étkezdével, valamint a közel húsz kiszolgáló személyzettel.

OSONÓ NAPLÓ

Ugyanakkor megtisztelő is itt lenni, és a pompát ellenpontozza a vendéglátóink példaértékű vendégszeretete és egyszerűsége. Saját bevallásuk szerint, számukra is túl nagy ez a rezidencia, és alig várják, hogy október végétől átvegyék a budapesti nagykövetség vezetését. A thai barátainkkal összekacsintunk, és szinte egyszerre mondjuk ki, hogy tapasztalatnak nem rossz itt lenni... másfél napot, de azt is érezzük, hogy ez a mérhetetlenül nagy pompa nem nekünk való. Valahogy magunkon érezzük a vándorszínészek sorsát, ahogy az elmúlt időszakban a tanyától, a ritkán takarított szállodán keresztül egy mecénás palotájába kerülünk. Aztán holnap újra útnak indulunk, és kezdődik minden előről.

Előadásunkat a 12x50 méteres díszteremben mutatjuk be, amelyen mintegy hetven hivatalosság vesz részt, valamint azok a kambodzsai egyetemisták, akik thai szakon tanulnak. Előadás után egy-egy rövidfilmet mutatunk be az Osonó illetve a Moradokmai Színházi Központ működéséről, majd lefekvés előtt, lazításként megmártózunk az úszómedencében.

A nagykövet szimpatikus egyszerűségére példa az is, hogy este, lefekvés előtt, pizsamájában gondosan végigjárja az épületet, és lekapcsolja a fölöslegesen égő villanyokat.

OSONÓ NAPLÓ

2012. október 10.

Ma a Meta House-ban mutatjuk be előadásunkat. Kambodzsa első művészeti, kommunikációs és média központja a főváros szívében található, néhány percre a királyi palotától. 2007-ben, Nico Mesterharm német filmrendező és kambodzsai csapata hozták létre a Nemzetközi Akadémiával és a Berlini Szabadegyetemmel együttműködve. A Meta House aktívan támogatja a helyi kortárs művészeket, nemzetközi kiállításokat, művészeti csereprogramokat, így erősítve az ázsiai és nemzetközi egyetemek, galériák közötti kapcsolatot.

Az előadásunk bemutatójának híre hamar elterjedt, így rengeteg néző gyűl össze, többen állnak is. Az itteni emberek számára nagyon személyes és mély az előadás, többen könnyes szemmel nézik végig. Érződik a megkönnyebbülés, hogy amit nem mondhatnak ki, azt a színház által mi megtettük helyettük. Előadás után sokan megszorítják a kezünket és látjuk a szemekben, hogy valami fontos történt ma este.

OSONÓ NAPLÓ

A Spin társulat tagjaival vacsorázunk, akik elmesélik, hogy azért van diktatúra az országban, mert a mostani politikusok többsége Franciaországban tanult, majd visszajöttek az országba tudásukat eszközként felhasználva átvették az irányítást. Kezdetben jobban működtek a dolgok, de aztán egyre diktatórikusabb módszereket alkalmaztak. Ezzel párhuzamosan kezdődött el az emberek kizsákmányolása is. Többek között Pol Pot, a vörös khmer vezetője is Párizsban tanult elektrotechnikai szakon, és jelenleg is van olyan politikus az országban, aki Franciaországban taxisofőrként dolgozott. A kórházakban hatalmas az emberek kiszolgáltatottsága. Ha a betegnek nincs pénze, egyszerűen nem vizsgálják meg. Egy amerikai orvos házaspár évekkel ezelőtt egy karitatív egyesületet szeretett volna létrehozni, ahol ingyenes orvosi ellátásban részesülhettek volna az emberek. Az egészségügy minisztériummal való tárgyalás után úgy tűnt, hogy minden rendben lesz, aztán végül mégsem engedélyezték a beindítást. Az orvos felesége ennek hangot adott a sajtóban, és pár napra rá holtan találták meg.

OSONÓ NAPLÓ

A történeteket hallgatva még inkább megerősödik bennünk az a vágy, hogy előadásunk, a színház és műhelyfoglalkozásaink által, erőt adjunk mindazoknak, akik itt a tanítás és a művészet eszközeivel harcolnak egy élhetőbb világért.

2012. október 9.

A délelőttöt, a tegnapi előadás helyszínén, egy közös tréninggel kezdjük az itteni Spin (ami khmerül hidat jelent) nevű csapattal. A helyi fiatalok mindegyike beszél angolul és franciául. Talán ennek köszönhető, hogy nagyon nyitottak és kommunikatívabbak a thaiföldi fiatalokhoz képest. Egy nagyon színes, húszfős társaság gyűl össze. Az Osonó még soha nem tartott tréninget ennyi nemzetből összegyűlt csoport számára. Itt vannak a kambodzsai és thaiföldi fiatalok, valamint franciaországi, belgiumi felnőttek, és egy tanár Walesből is. A helyiek kezdeményezésére született meg ez a tréning, amely nagyon felértékelődött, tudva és érezve azt, hogy milyen környezetben vagyunk. A műhelyfoglalkozás során, a gyakorlatok egy másik, mélyebb kapcsolatba terelnek bennünket. A találkozás, a szabadság örömeinek érzése minden pillanatot egyedivé és különlegessé tesz. Ebben a hangulatban nagyon nehéz elválni egymástól, így a tréninget még egy fél órás beszélgetés követi.

Érdekes tapasztalat, hogy a kambodzsai fiatalok olyan lelkesen beszélnek, hogy néha a mondatokon belül angolról átváltanak franciára, anélkül, hogy észrevennék. Egy mondatot elkezdenek angolul, majd mikor áttérnek, franciára nekünk kell figyelmeztetnünk őket, hogy nem értjük mit beszélnek. A walesi tanárnő elmeséli, hogy hét évvel ezelőtt mikor ő ideköltözött, szinte senki nem tudott angolul. A kereskedelem miatt, ezalatt a hét év alatt az egész ország megtanulta ezt a nyelvet is. Az iskolák nagy erőfeszítéseket tettek ennek érdekében. Jelen pillanatban, az egyetemek nagy részén angolul vagy franciául folyik az oktatás. A tanárnő meglátása szerint ez nem helyes, mert mindenki a saját anyanyelvén tud legjobban megtanulni egy szakmát.

OSONÓ NAPLÓ

A fiatalokkal arról is beszélgetünk, hogy köreikben nem jellemző a cigarettázás. Az iskolában például senki nem cigarettázik. Az alkohol fogyasztása sem jellemző. Az iskolában szervezett bulik alkalmával senki nem fogyaszt alkoholt. Nagyobb gondot jelent viszont a fiatalok kábítószer fogyasztása, amely a súlyos szociális problémák következménye. Amerikai mintát követve, ezekben az években történt egy nagy változás a párkapcsolatok tekintetében. Eddig a házasság volt az első kapcsolat, viszont most már kezdenek megjelenni az iskolában is a párkapcsolatok. A generációk között nagy a szakadék, hiszen a fiatalok a legmodernebb technikai eszközöket használják, folyamatosan az interneten csüngnek és a facebook az életük nagy részét tölti ki, míg a szülők egyáltalán nem értenek ezekhez a dolgokhoz, és ők inkább a régi, tradicionális értékrend és szokások szerint szeretnének élni. Emiatt sokszor vannak konfliktusok a családokban.

Ebédünket a Thaiföldi Nagykövetségen fogyasszuk el, ahol egyben leellenőrizzük a csütörtöki előadás helyszínét is. A rezidencia közvetlenül a Japán nagykövetség mellett van, egy hatalmas területen. Egy nagyon szép rendezett udvaron keresztül sétálunk a nagykövet lakosztálya fele, amely egy kisebb palotának is megfelelne, úszómedencével, két kisebb parkkal, harminc kiszolgáló személyzettel és a parkolóban legalább tizenöt új típusú szolgálati autóval. Az ázsiai országokban általában mind ilyen hatalmas thai nagykövetségek vannak, amely által az ország a jó gazdasági helyzetére hívják fel a figyelmet.

A kisebb ebédlőben tálnak. Finoman elkészített thai ételeket eszünk. Közben a nagykövet felesége elmeséli, hogy november elejétől, a nyugdíj előtti utolsó két évben a magyarországi nagykövetséget fogják vezetni, aminek ő nagyon örül, mert az egy sokkal kisebb épület. Ebben a hatalmas palotában nem érzi jól magát, hiszen Bangkokban is egy kis házban laknak. A gyerekeik Európában tanulnak, így majd hozzájuk is közelebb lesznek. Az ebédet követően megnézzük a teret, ahol az előadást fogjuk játszani. A terem hatalmas, körülbelül 12X50 méteres, amelyet mozgatható falakkal lehet növelni illetve kicsinyíteni. Megbeszéljük az előadáshoz kapcsolódó utolsó részleteket, majd elbúcsúzunk.

Este újra kiállunk zenélni illetve szoborparkozni a folyó partjára. Ezen a részen kevés a turista, viszont a helyi fiatalok annál többen vannak. Nagyon gyorsan összegyűlnek a szobrok köré, és egy órán keresztül nézik őket, nevetve, mutogatva, felfedezve az élő szobrok különlegességeit.

OSONÓ NAPLÓ

Érezni a gyerekeken és fiatalokon, hogy itt nagy a szegénység. Amit tudunk tenni az, hogy megajándékozunk őket ezzel az egy órával, és élmény lehet számukra a zene, a szoborpark. Van, aki beszáll az éneklésbe, másokat a szobrok mozdulatlansága köt le. Mindenképp egy különleges este, hiszen egy óráig leáll a hangoskodás, a foci, a street dance. Jó érzés: tudtunk adni valamit ezeknek a fiataloknak is.

2012. október 8.

Ma az Art Gallery-ben reggelizünk. Közben felhívják a kambodzsai turné vezetőjét – Popchant – az itteni Thai nagykövetségről, hogy a csütörtöki előadásra minden olyan szöveget, ami khmer nyelven hangzott el a tegnapi előadásban fordítsunk le angolra. A jeleneteknek „kifele” olyan hatása kell legyen, hogy az előadásban felmutatott problémák „csak” Thaiföldön léteznének.

Reggeli után elsétálunk a Nemzeti Múzeumba, amely a világ egyik legnagyobb khmer művészeti gyűjteményének ad otthont. Khmer Birodalom évszázadokig a legerősebb állam volt az Indokínai-félszigeten. A korlátlan hatalmú uralkodók sorozatos hadjáratokban hatalmas területeket hódítottak meg. Az állam a 12. században, II. Szurjavarman és VII. Dzsavajjarman uralkodása idején érte el legnagyobb kiterjedését, magába foglalva a Maláj-félszigetet, illetve a mai Kambodzsa, Laosz, Thaiföld és Dél-Vietnam területét is. Az évek során tovább folytatódott az ellenségeskedés Thaifölddel és Vietnammal. Az ország 1863 és 1953 között a francia gyarmat része volt. Ebben az időszakban Battambang és Siem Reap tartományok Thaiföld fennhatósága alá kerültek. Egy francia-sziámi megállapodás értelmében, 1906-ban ezeket visszakapta Kambodzsa, így ezekért a területekért még mai napig is vannak zavargások. Tavaly áprilisban a két ország fegyveres erői megtámadták egymást a Preah Vihear szentély környékén, amelyet nemzetközi bíróság ítélt Kambodzsanak, és az UNESCO négy évvel ezelőtt a világörökség részévé nyilvánított.

A kiállításon végig haladva, Popchan elmeséli, hogy a thaiföldiek a békés, de sokszor lassú és lusta életmódjuk miatt veszítették el ezeket a területeket. A thaiföldi emberek nagy általánosságba véve nagyon passzívak, mindig lemaradnak a nagy, történelmet meghatározó eseményekről. Többek között, az elmúlt kétszáz évre visszamenőleg ezért nincsenek nemzeti hősök Thaiföldön.

OSONÓ NAPLÓ

A városi séta után, este a thai színészek egy órát zenélnek a vendégházhoz közeli forgalmas piacon. A bevétel soknak tűnik: 145.800 rial, ami 36 dollárnak felel meg. Itt tökéletesen bánnak mindkét pénznemmel, de néha thai baht-ban is lehet fizetni. Az összeg egy részét így, másik részét úgy, harmadik részét meg amúgy. Lenyűgöző, hogy mindenki beszél angolul, és volt francia gyarmat lévén franciául is. Ma a Mekong partján vacsorázunk: pizzát és lasagnet.

2012. október 7.

Délután fél ötkor kezdjük az első előadásunkat Phnom Penh-ben. Helyszínünk egy gyönyörű tér: a Botanic Cafe Art Gallery. Rövid próba után néhány szöveget thairól angolra, illetve a helyi khmer nyelvre fordítunk le. Az előadás nézőtere megtelik. Csodálkozva látjuk, hogy zömében európaiak jöttek el.

A közönségtalálkozón kiderül, hogy többen már évek óta itt élnek, és közülük néhányan tanítanak, valamint kulturális projekteket hoznak létre az itteni fiatalok számára. A helyi diktatúra miatt, előadásunkat nem lehet iskolákban és egyetemeken játszani, így alternatív, viszonylag védett helyszíneken kerül bemutatásra. A diktatúra megtilt minden olyan kezdeményezést, amely a

OSONÓ NAPLÓ

szabadságról és a szociális problémákról beszél. Az itteni hivatásos színházakban csak klasszikus táncszínházi előadásokat lehet látni, ezért minden olyan kulturális kezdeményezés, ami ellent mond a rendszernek „underground”, azaz láthatatlan helyszíneken - mint amilyen a Botanic Cafe Art Gallery - jöhet létre. Az, hogy egy színházi előadás szociális problémákat feszeget, egy nagyon új iránynak számít Kambodzsában. Ezen az úton próbálnak azok a rendezők és tanárok elindulni, akikkel az előadás utáni közönségtalálkozón beszélgetünk. Nagy hatással van rájuk az előadás. Az egyik néző arról beszél, hogy nagyon kifejezőek voltak számára a jelenetek. Az, hogy a színészek reális problémákról beszélnek, mindezt igazi érzésekkel fejezik ki megragadták a lelkét - meséli egy másik néző. Egy francia hölgy arról számol be, hogy nagy élményben volt része, és előadás után sok ideig nem tudott megszólalni a felgyülemlett érzések miatt. Sokkolta az az erő, amit a színpadon látott. Az előadás nagyon provokatív volt számára, főként az utolsó jelent kapcsán jött rá, hogy mennyire manipulálható. Csak akkor tudatosult benne, hogy „csapdában” van, amikor akarata ellenére elfogadta a diktátort játszó színész tapsra hívó kezdeményezését.

A közönségtalálkozón kiderült, hogy egy ilyen helyzetben a színház, így előadásunk is egy nagyon fontos összetartó, közösségformáló erő tud lenni azok számára, akik ki szeretnének törni ebből a rendszerből. Érezzük, hogy előadásunk erőt tudott adni az itt lévő emberek számára. Többen, közülük tanárok azt jelzik vissza, hogy lendületet kaptak az előadástól és az azt követő beszélgetéstől munkájuk folytatásához, annak ellenére, hogy tudják, az mennyire veszélyes. Azt is elmondják, hogy egy helyi, rendszer elleni aktivistát a hatalmi erők a múlt héten végeztek ki.

Megegyezünk, hogy kedden egy közös műhelyfoglalkozást tartunk a kambodzsai és thai fiatalok és tanáraik számára. Vendéglátóink már a jövőre esedékes újabb tervekről és kiszállásokról beszélnek. Fontosnak tartják, hogy ezzel az előadással elmenjünk más városokba is. Este érezzük, hogy számunkra egy nagyon fontos kapcsolat alakult ki, amelyben a színház egy reményteli keskeny kivezető út lehet az itteni emberek számára.

2012. október 6.

Reggel elbúcsúzunk a vendégház tulajdonosnőjétől és francia férjétől és egy 14 személyes busszal elindulunk Phnom Penh-be, Kambodzsza fővárosába. Útközben látunk néhány igazi kambodzsai falvat és kisvárost, ahol a szemmel láthatóan nagy szegénység van. A cölöpökre épült házak a gyakori

OSONÓ NAPLÓ

árvizek ellen védik az embereket. Utazás közben megtudjuk, hogy a thaiföldi házakhoz hasonlóan, ezeknek a házaknak is a felvezető létráit éjszakára felhúzzák. Egyrészt, így védekeznek az állatok ellen, másrészt így védik meg az apák a lányukat. Udvarlási szokásként, a jövődöbeli férj esténként a barátáival szerenádot ad, és ha az apa megengedi, akkor leeresztik a létrát és a lány lemeget találkozni a fiúval, de csakis a szülők jelenlétében. Az apák nem szeretik a gyakori szerenádot, így a fiúk négyesével járnak énekelni, hogy csak ötnaponta kerüljenek újra sorra.

Sok buffalo-t és szemetet látunk az útszélén, viszont feltűnik, hogy nincsenek temetők. Szintén utazás közben tudjuk meg, hogy buddhista szokás szerint a halottakat elhamvasztják, és a hamvakat a szélben, a folyóba vagy az óceánba szórják. Gyász esetén, a család legfiatalabb, de tizenhat évet betöltött férfitagja legalább egy napra be kell vonuljon buddhista szerzetesnek.

A zsúfolt forgalomban öt órát utazunk, amíg megérkezünk Phnom Penh-be. Korábban „Ázsia gyöngyének” nevezett város a Mekong folyó partján fekszik, amely több mint négyezer kilométer hosszúságával a világ tizenegyedik leghosszabb folyama. Érkezésünkkor hatalmas monszuneső zúdul a városra, amely percek alatt elárasztja az utakat.

Szállásunk a LonglinII. nevű vendégházban van, amelytől egy saroknyira található a Botanic Cafe Art Gallery, amely számos kulturális eseménynek ad otthont, így itt lesz a kambodzsai előadásaink első helyszíne.

2012. október 5.

A mai nap Ázsia legnagyobb templom-együttesét látogatjuk meg, amelyet 1992. óta az UNESCO a világörökség részeként tart nyilván. A Seam Reaptól néhány kilométerre lévő romvárost három bérelt Tuk-Tuk-al közelítjük meg. A Tuk-Tuk, Thaiföldön és Kambodzsában egyaránt népszerű szállítási eszköz, amely egy motorbicikli után felszerelt, kétkerekű, de négy személy utaztatására alkalmas szekér. Az Angkor Wat, a leghíresebb templom, amely a 12. században, III. Szurjavarman király uralkodása alatt épült. A templomot harminc éven keresztül, összesen ötvenezer munkás,

OSONÓ NAPLÓ

negyvenezer elefánt, ötezer szobrász és kőfaragó épített fel. A ma is működő vallási központ fontos szerepet tölt be mind a hinduk, mind a buddhisták körében. A templomhoz egy több száz méter hosszú hídon kell átmennünk, amelynek két oldalán lévő hosszú kígyószobrok szimbolizálják a „Mennyország” fele vezető utat.

Ámulatba ejtenek bennünket a több méter hosszúságú kőfalakba vésett mitológiai figurák, amelyeknek minden részlete aprólékosan ki vannak dolgozva. Egy-egy ilyen falon ötezer különböző figura látható és mindegyik a történet más-más eseményét ábrázolja. Csodálatos mintákkal díszített ajtók, lépcsők, és ablakok, valamint a misztikummal átitatott terek teremtik meg a valamikor kolostori élet hangulatát, csendjét és azt a hatalmas titkot, amellyel az idő és az itt élő mesterek felruházták ezeket az épületeket.

Az Angkor Waton kívül számos kisebb városrész található, melyek közül a legfontosabb az Angkor Thom. Falait öt monumentális kapu díszíti és középpontjában a Bayon főtemplom áll, amely tetejéről a „negyvenkilenc arcú torony” emelkedik a magasba, szimbolizálva, hogy mindent lát, ami az emberekkel történik.

OSONÓ NAPLÓ

Egy másik templom a Ta Prohm, amely a dzsungel közepén áll magányosan a fák fogságában, amelyek gyökerei a kövekkel annyira összenőttek, hogy ha a fák kiszáradnak, vagy kivágják őket, az általuk körülölelt falak is összedőlnek.

Menet közben, az utak mellett majmokkal találkozunk és néha egy- egy elefánt is elsétál mellettünk. Az estét a Siem Reap piacán töltjük, ahol azzal szembesülünk, hogy az elárúsítók sokkal agresszívbak és rámenősebbek, mint Thaiföldön. Kibálnak, alkudoznak és néha még a potenciális vevő karját is megragadják egy jó vásár reményében. Egy páran lábmasszázsral kényeztetjük magunkat, majd egy útszéli vendéglőben megesszük a szokásos „freid noodle with beef”-ünket, amelyet ananász shake-el nyomtatunk.

2012. október 3.

Ma este indul a Moradokmai Színházi Központ egyik előadása egy harminc napos amerikai turnéra. Mi az előadásunkkal holnap indulunk Kambodzsába és Laoszba. Thaiföldön a diákok számára hétfőn kezdődött el a két hetes vakáció, így a közösségnél tanuló lányok otthon, a fiúk a másik tanyán – Loeiben – vannak. Az itteni tanya most egy időre üresen marad.

Közben arról szólnak a hírek, hogy ezen a vidéken a napokban újra árvíz lesz, így a mai nap – biztos, ami biztos alapon – az értékek mentésével telt. Egy hatalmas emelvényrendszer épült a próbateremben, amelyre felkerültek a díszletek, jelmezek, hangszerek, illetve minden színházi kellék. Három zongorát, egy teherautó segítségével átvittünk egy közeli múzeumba, ahol biztonságos körülmények között hagyhattuk. Úgy tűnik, hogy az elhagyatott tanyán most már megfelelő helyre és magasságba került minden. Ezelőtt egy évvel volt itt az utolsó árvíz, ami nagy károkat okozott, mivel egy méteres vízszintet közöltek az előrejelzések. Gyakorlatban viszont két és fél méteres víz lett. Most ez a magasság fölé van pakolva minden.

Naponta levelezünk az otthoni diákjainkkal és örömmel látjuk, hogy milyen aktívak és életrevalóak. Szerveznek, cselekednek, kezdeményeznek, kézbe veszik az ügyeiket és megoldásokat keresnek, egyszerűen élet van bennük. A tanügyi rendszer egyik hibája az, hogy nagyon keveset bíz a diákokra, és mindent az iskolával, a tanárokkal és az osztályfőnökökkel akar megoldatni. Ezért nagyon sok

OSONÓ NAPLÓ

fiatal passzív, nem kezdeményez, nem kérdez, hanem mástól várja a megoldásokat. A mi tanítási alapelvünk egyike az, hogy az életre kell nevelni a fiatalokat, és erre az életrevalóságra keresünk és teremtünk helyzeteket. A másik fontos alapelvünk pedig, hogy minden helyzetet a tanításra kell felhasználni. Annak ellenére, hogy otthon zajlanak a szakórák, a mi ittlétünk is egy olyan helyzetet teremt, amely rávezetheti a diákokat arra, hogy nagyon sok mindent az osztály közösségi életében és az iskolán kívüli tevékenységek szervezésében el tudnak végezni, létre tudnak hozni. Most éreztük meg azt, hogy sokszor túl sokat teszünk helyettük, ahelyett, hogy többet bíznánk rájuk. Az igazi, egy életre szóló tanulás csakis ekkor következhet be. A túlzott kímélés, a döntések alól való felmentés nem vezethet jó eredményre. Ebben a zűrzavaros tanügyi rendszerben, nagyon jó olvasni a diákjaink által írt beszámolókat, felvetett kérdéseiket és gondolataikat.

2012. október 2.

A napokban intézzük a vízumokat az ázsiai turnéra. Mielőtt ide jöttünk a bukaresti thaiföldi nagykövetségen két bejövetelet kértünk, tudva, hogy a turné után vissza kell jutnunk Thaiföldre. Az itteni bevándorló hivatalban viszont kiderült, hogy ezt nem lehet elfogadni, mert október 1-ig mind a két vízumot el kellett volna használniuk, annak ellenére, hogy október 20-ig van tartózkodási engedélyünk. Végül Pathum Thaniban, a bevándorló hivatalnál 30 euróért kaptunk egy újra beutazási vízumot.

Közben felfedezzük a thai tömegközlekedés minden lehetséges formáját. Egy olyan kisbusszal utaztunk, amely Pathum Thanin belül 80 baninak megfelelő összegért bárhová elviszi az utasokat. Mi a város végéig körülbelül 8-9 kilométert utazunk. Nincsenek buszmegállók, így ha valaki fel szeretne ülni, integet az út szélén és megáll a busz. Leszállásnál meg kell nyomni egy gombot, ami dudaszzerű hangot ad ki és akkor megáll a jármű. Kicsivel később, egy nagyobb, a '80-as évekre emlékeztető autóbuszon találkozunk egy idős buddhista szerzetessel. Elmeséli, hogy 12 évig dolgozott a bangkoki német nagykövetségnél aztán úgy döntött, hogy szerzetes lesz. Nagyon egyszerű életet élnek, és viselkedésüket több mint 200 szabály írja elő, amelyeket kötelezően be kell tartaniuk. Nem érinthetnek meg nőket, egy nap csak kétszer hagyhatják el a templomot. A novíciusokat itt samanerának nevezik, akik csak 20 éves koruk után léphetnek be a közösségbe. A rendet bármikor elhagyhatják és visszatérhetnek a világi életbe. Régi buddhista szokás szerint, ingyen utazhatnak a tömegközlekedési eszközökön. A világi javakról teljes mértékben lemondanak, saját célra nem hordanak maguknál pénzt. Miközben a monkkal beszélgetünk, a buszon lévő thaiföldiek mindig lehajolnak, ha közöttünk mennek el, de olyan utas is van, aki inkább nem ül le, mert nem akar megzavarni bennünket.

Hazaérve találkozunk azzal a két olasz lánnyal, akik most érkeztek meg, és a Moradokmai közösségnél hat hónapot fognak eltölteni. Mindketten most fejezték be az iskolát és egy színjátszó csoport tagjai. Az általuk szervezett fesztiválon, a tavaly találkoztak a thaiföldi színházzal. Az osztrák határhoz közeli városban élnek, és tulajdonképpen az olasz német kisebbséghez tartoznak. Megdöbbenve hallgatjuk, hogy a közösségüknek autonómiája van, aminek az előnyeiről lelkesen beszélnek. Például amíg Olaszországban gazdasági válság van, addig az autonómiájukban jól működik a gazdasági élet. Arról is beszélünk, hogy az Osonó márciusi olaszországi kiszállása kapcsán, majd érinteni fogjuk az ők városukat is.

Este átbeszéljük a Moradokmai Színházi Központ vezetőivel a két thaiföldi színész Sepsiszentgyörgyre való költözését. Ők csak praktikus kérdésekről beszélnek, bennünk meg újra is újra felerősödik a felelősség érzése. Ugyanakkor nagyon jó visszajelzés számunkra, hogy ismerve életmódunkat, munkamódszerünket, világlátásunkat, teljes mértékben megbíznak bennünk. Április

OSONÓ NAPLÓ

végéig fognak nálunk tartózkodni a thaiföldi fiatalok, viszont majd április közepén érkezik meg hozzánk a thaiföldi társulat egy része, így együtt tíz napot fogunk eltölteni Sepsiszentgyörgyön. A műhelyfoglalkozások és kirándulások mellett, a thaiföldi társulat egy előadást is be fog mutatni. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy mindazt, amit a turnék során megtapasztalunk, átadjuk a diákjainknak. Így április végén ők is találkozhatnak a thaiföldi barátainkkal, részt vesznek a közös műhelyfoglalkozásokon és beszélgetéseken is.

Számunkra pedig itt már elkezdtek tervezni a következő projektet. Jövő év június-júliusban egy újabb közös munkára kerül sor, és mindezek mellett a Thamasat egyetem színművészeti karára is meghívtak bennünket színészmesterséget tanítani és műhelyfoglalkozásokat tartani.

2012. október 1.

A két kultúra közti különbség valóban hatalmas. De nem csak az, amit látunk, hanem sokkal mélyebb összefüggésekben van jelen, ami számunkra sokszor szembesítő tud lenni. Szembesít azzal, hogy mennyi lényegtelen dolgot nevelnek belénk az intézmények, az oktatási rendszer, a viszonyok, a bevett szokások, amelyek által rengeteg megfelelési kényszer és félelem alakul ki bennünk és programozódik a zsigereinkbe, sokszor akár visszavonhatatlanul is. Nehéz önmagunkat feladni és megbirkózni fölénynek hitt európaiságunkkal. Ittlétünk során fontosnak tartjuk, hogy ne csak mi tanítsunk, hanem tanuljunk is. Ha sikerül elfogadni, hogy a saját rendszerünk és gondolkodásmódunk mellett még van más rendszer, és ha az ember feladja azt a meggyőződését, hogy ahogyan ő szokta csinálni az a jó, és valóban eljut egy igazi kíváncsisághoz, amellyel a másik embert, rendszert, gondolkodásmódját és megoldásait igazán meg szeretné ismerni, akkor sokat lehet az itteni emberektől és az élethelyzetekből tanulni. Sok kellet, amíg eljutottunk oda, hogy ne bosszankodjunk azért, mert itt folyamatosan késnek az emberek. A megbeszélte ütemtervet soha nem tudjuk betartani. Nem azért, mert thai barátaink pontatlanok vagy feledékenyek, hanem egyszerűen csak hagyják, hogy a jelen határozza meg az életüket, így számukra természetes, hogy a megtervezett időpontok eltolódhatnak. Ezt nagyon nehezen értettük meg. Jó, hogy most több időt töltünk itt, mert mélyebb összefüggéseiben tapasztalhatjuk meg az itteni létezés mozgatórugóit. Felfedezhetjük, hogy a bosszankodás helyett, ami abból fakad, hogy nem a mi rendszerünk és pontosságunk szerint történnek a dolgok, valahol belül, magunkban kell megérkezzünk ebbe a kultúrába. Nem elég a fizikai ittlét. A jelenre kell minél jobban „ráfeküdjünk” és hagyjuk, hogy az a maga szabadságával megtörténjen. Be kellett látnunk, hogy ami számunkra, egy helyzet kapcsán, a mi rendszerünk szerint kilátástalannak tűnik, az itt valahogy mindig megoldódik, ráadásul feszültségek és görcsök nélkül. Hiba a mi gondolkodásmódunkat számon kérni Thaiföldön. Viszont nagyon nehéz kilépni belőle és megérteni mindazt, ami itt az életet szervezi.

Nem arról van szó, hogy itt fontos a jelen időben való létezés, hanem a thaiföldi emberek élete magában a jelenidőben zajlik, annak minden esetlegességével együtt. Ez határozza meg a belső mechanizmust, gondolkodásmódot, a megoldásokat, és nem utolsó sorban a thai nyelvet is, amelyben egyetlen idő, a jelen idő van. Rá kell döbbenjünk, hogy otthon inkább csak beszélünk a jelen idő megéléséről, de gyakorlatban csak ritkán adatik meg, hogy meg is tapasztaljuk. A jelen idő megélésében benne van egyfajta szabadsága a létezésnek. Ebből fakad a derű, a szabadság, a mosoly, a problémák könnyedebb megoldása úgy, hogy közben nincs szükség veszekedésre, feszültségre, negatív energiákra. Egyre inkább azt vesszük észre magunkon, hogy mint egy ragályos betegség, ez a közeg hat ránk, és segít bennünket, hogy megéljük ezt az állapotot. Talán azért is szeretjük ennyire itt. Otthon, a felpörgetett életritmusunk és bizonyítási kényszerünk miatt, mindig akarjuk tudni a következő lépéseket, amelyre biztonság-keresésünk folytán fel akarunk készülni. Megtervezzük az életünket, és ha a tervek nem sikerülnek, akkor csalódottak vagyunk.

OSONÓ NAPLÓ

Most kezdjük megtapasztalni azt az ürességet, amelyről nagyon sokat olvastunk a keleti bölcsek írásaiban. Arról van szó, hogy a történeteket az ember nem a maga rendszerének szűrőjén keresztül vizsgálja, hanem el tud távolodni önmagától, azaz ki tudja üríteni magát és el tudja hagyni szokásait, elvárásait, prekoncepcióit. Ekkor születhet meg a másik ember igazi megismerése, megértése.

Thaiföldi barátaink, a két kultúra közti különbséget egy példával szokták szemléltetni. Mikor ezen a nyáron Angliában turnéztak, egy kisbusszal mentek, amelynek a sofőrje a Moradokmai közösség vezetője volt. Mellette ült a közösség nagyon jó barátja, az angliai rendező, aki térképen mindig berajzolta az egész napos útitervet, a célokat, és lelkesen mesélt róluk. Vezetés közben Chang mindig azt mondta, hogy őt csak a következő kanyar, azaz a következő lépés érdekli. A többit majd meglátják. A székelyeknél van az a mondás, hogy meglátjuk, mit hoz a jövő. Ez thaiul úgy hangzana: nézzük, mit hoz a jelen.

Az itt látott családi kapcsolatok számunkra nagyon lazának tűnnek. Viszont ha részletesebben megfigyeljük, akkor egy nagyon mély, ragaszkodásmentes, görcs nélküli szeretetet látunk egy-egy szülő-gyerek viszonyban. Nagyon szabadok ezek a viszonyok. A szülők el tudják engedni a gyerekeiket, nem érzik azt, hogy a saját tulajdonuk lenne. A kismamák nem kényeztetik el a csemetéiket.

Az is fontos beszélgetés volt számunkra, amelyből kiderült, hogy thaiföldi barátainknak nincs kedvenc étele. Ami ma van, az van. Egyszerűen nem tudnak válaszolni arra a kérdésre (mert nem is értik igazán), hogy mit szeretnek enni. Azt szokták mondani, hogy mindent, és figyelve őket, tényleg így is van. Amit ebből megtanulhatunk az, hogy ha valóban a jelenben szeretnénk élni, akkor el kell engednünk ragaszkodásainkat, még az olyan kicsiségeket is, mint a töltött káposzta, vaj vagy sajt. Ittlétünk egy olyan provokáció saját magunk számára, amely során a belső falainkat elkezdhetjük lebontani.

A besorozás tipikusan thai módon van megoldva. Minden év április 2-án kerül sor erre, ahová minden 21 éves fiú el kell menjen. Első körből egy orvosi és pszichikai vizsgálaton kell keresztül esniük. A vizsgálat eredményétől függően, a katonaságra alkalmatlanokat elküldik. Ezt követően megkérdezik, hogy ki szeretne katona lenni. Akik jelentkezők, azokat besorozzák, és elkezdődik számukra a két évig tartó katonaság. Ezt követően megnézik, hogy még hány katonára van szükség, és a megmaradt fiúkat behívják „lottózni”. Egy doboz van a teremben, amelyben fekete és piros golyók vannak elrejtve. Annyi a piros golyók száma, ahány katonára még szükség van. A többi golyó fekete. Azok a fiúk, akik a feketét kihúzzák, hazamehetnek, viszont azok, akik a pirosat húzzák ki, katonák lesznek.

Látva a minden ember fele kiáradó önzetlen szeretetet és az igazi alázatot a szemekben, gesztusokban, megszólalásokban, reakciókban, mi is elkezdünk formálódni. Itt nincsenek fölösleges szövegek, feszültségek, pletyka, vagy veszekedés. Valahogy mindenből annyi van amennyi szükséges. Benne élni ebbe a közegben felszabadító és békességet adó.

2012. szeptember 30.

Az elmúlt két nap a bangkoki Pridi Banomyong Művészeti Intézetben mutattuk be előadásunkat, ahol a B-Fest nevű művészeti fesztivál keretén belül léptünk fel. Az intézet névadója Thaiföld korábbi miniszterelnöke, akinek hatására az abszolút monarchiát az alkotmányos monarchia váltotta fel. A 17. éve működő intézet olyan kulturális eseményeknek ad otthont, amely felhívja az emberek

OSONÓ NAPLÓ

figyelmét a társadalmi problémákra. A fesztivált a B-Floor nevű társulat szervezte, akiknek a Pridi állandó játszóhelyet biztosít, és akik több mint tíz éve magas színvonalú mozgásszínházi előadásokat hoznak létre, kortárs tánc, pantomim és harcművészeti elemeket felhasználva.

Az itt tartott előadásaink nézőterén sokkal több az európai arc, mint más helyszíneken. Később derül ki, hogy a litván házaspár - akik már látták az Ahogyan a víz tükrözi az arcot című előadásunkat a bangkoki Art and Culture Centerben - a mostani előadást a Bangkokban élő európaiak közösségi portálján meghirdették. A közönségtalálkozón többek közt az hangzik el, hogy teljesen mindegy az, hogy a világ melyik felében vagyunk, a lényeges problémák hasonlóak. Egy francia, itt menedzsmentet tanuló egyetemista azt jelzi vissza, hogy annak ellenére, hogy főként thai szövegek hangzottak el az előadásban, a szimbólumok mindvégig vezetni tudták, és élményt jelentett számára az előadás úgy tartalmilag, mint színházilag. Egy idősebb thai néző arról beszél, hogy az itt élő idősebb generáció, egy már kialakult stabil értékrend miatt elítél bizonyos újszerű, értékromboló dolgokat, így az új hatások már nem tudják őket annyira befolyásolni. Ezzel szemben viszont a fiatalok vannak leginkább kiszolgáltatva ezeknek az új hatásoknak és irányoknak, így ő arra lenne kíváncsi, hogy az előadásban is felmutatott, és a világban is megellelhető társadalmi problémákról mit gondolnak a fiatalok. Meglátása szerint, sokkal jobban meg kellene hallgatnunk őket arról, hogy hogyan látják ezeket a kérdéseket, a jövőképeket, illetve azt a világot, amelyben élnek. Mindannyian azt vesszük észre, hogy úgy odahaza, mint itt, az oktatási rendszer nem ösztönzi a fiatalokat a gondolkodásra, az alapvető kérdések feltevésére és a válaszok keresésére.

A közönségtalálkozó után, az európai nézők közül többen megkeresnek bennünket. Érdekes, ahogy Európa több országából összegyűlve beszélgetünk az itteni élményekről. Kapcsolataink jól alakulnak, már vannak visszajáró vendégeink. A litván házaspár pedig egy közös ebédre is meghív bennünket.

Díszletbontás után megnézzük a fesztivál záró előadását. Eddig börtönbüntetéssel járt, ha valaki negatív megjegyzést tett a királyi családról, most ehhez képest, egy olyan egyéni műsort látunk, amely megkérdőjelezi a király által működtetett rendszert. Mivel itt az ilyen irányú szólásszabadság most kezdődik, az előadásban a thai szöveg árnyaltabban érinti a problémákat, míg ehhez képest az angol fordítás jóval nyersebb és direktebb. A demokrácia felé való átalakulás látható módon van jelen Thaiföldön. A lakóságnak erről nagyon megosztott a véleménye. Vannak, akik azt mondják, hogy jobb, ha az ország megmarad monarchiának, és vannak, akik minél inkább a demokrácia eljöttét sürgetik. Az emberek leginkább a korrupciótól tartanak, amely a demokratikus folyamatok beindulásával együtt indult be ebben az országban.

Az átalakulás része az is, hogy régebb, a bemutatók előtt cenzúrázás volt, ez viszont néhány éve megszűnt. Még ezelőtt három évvel is voltunk olyan kőszínházi előadáson, amikor - mint általában minden előadás előtt - elhangzott a királyi himnusz, amely alatt a közönség felállva tisztelgett a királyi család előtt. Azóta már elindult egy folyamat, és a demokratikus rendszer támogatói és akarói nem állnak fel. Sőt, olyan is van, hogy egyes kőszínházi előadások előtt már nem játsszák be a himnuszt. Ez egy pár évvel ezelőtt - akár a mi első, 2009-es látogatásunkkor - elképzelhetetlen lett volna. A monarchia pártiak azt mondják, hogy ebben a himnuszos tisztelgésben semmi rossz sincs, hiszen ez a felállás nem csak a királyi családnak szól, hanem egy nagyon fontos nemzeti összetartó erőt is szimbolizál. Minderről nagyon figyelemre méltó a 88 éves király álláspontja, aki 70 évvel ezelőtt lépett a trónra. Tudatában van annak, hogy a világ változik, így változnak a belső belpolitikai kérdések is. Tudja, hogy előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz a demokráciára való átállás, viszont meglátása szerint az ő feladata késleltetni ezt a folyamatot, hogy lépésről lépésre történjen ez a haladás. Az embereket, az intézményeket és a politikusokat fel kell készíteni a demokráciára és a szabadság megtanulására azért, hogy ne roppanjon meg az ország egy gyors váltás esetén, így ténylegesen, a maga valóságában tudjon megtörténni ez a változás. A királynak nagy tekintélye van,

OSONÓ NAPLÓ

és a thaiföldiek nagyon szeretik a művész-királyukat, aki fiatalabb korában gitáron és szaxofonon játszott, festő volt és a színjátszást is kedvelte. Ezért nem is csoda, hogy az oktatásnak és a művészetnek nagy támogatás jut Thaiföld költségvetéséből.

A B-Floor előadása is arról szól, amiről mi is sokat beszélgetünk a thaiföldi barátainkkal: ezekben a helyzetekben, a jelenben (2012-ben, vagy az itteni időszámítás szerint 2555-ben) mi a művészet és a művészek feladata? Melyek azok az eszközök, amelyekkel időről időre fel lehet mutatni azt a bizonyos Shakespeare féle tükröt? Képes-e vállalni azt a felelősséget, hogy művészete nem csak a mának szól, hanem befolyásolja a jövőt is?

2012. szeptember 28.

Ma a Democrazy Theatre Studio-ban játszunk. A négy éve működő színházat hivatásos művészek hozták létre azzal a céllal, hogy egy közös találkozóhelyet biztosítsanak a különböző művészeti ágakban alkotó kortárs művészek számára. Színházi előadások, kiállítások, könyvbemutatók, filmek, művészeti képzéseknek otthont adó kis szobaszínház újabb meglepetéseket okoz nekünk. Egy 7x7 méteres térben kell kialakítanunk a játékteret és a nézőteret. Az első látásra szűk teremben végül nagyon családias hangulatot sikerül létrehozni. Meghívásunkat elfogadva, az előadásra megérkezik Gruia Jacotă román nagykövet és felesége. Már az előadás előtti találkozásunkból kiderül, hogy – bár személyesen csak most ismer meg bennünket - nagyon értékeli a munkánkat. Elmondja, hogy az ő közbenjárására kapták meg ilyen gyorsan a thaiföldi színészek a D típusú vízumot, hiszen nagyon szépnek és értékesnek tartja ezt a kulturális együttműködést. A végén azt jelezi vissza, hogy számára izgalmas volt az előadás, és nagyon tetszett neki, hogy a jelenetekben finoman érintettük a thaiföldi szociális és társadalmi problémákat is, és bár nincsenek konkrétan kimondva, mégis szépen utalunk a létezésükre. Annyira tetszik neki a Democrazy Theatre családias hangulata, hogy a közönségtalálkozón is részt vesz.

Az előadásunk kapcsán, a beszélgetés legfontosabb témája az emberi szabadság körüli kérdések. A belső és külső szabadságról, illetve a két országban lévő valós szabadságról beszélgetünk. A román nagykövet a kulturális különbségeket emeli ki, hiszen sokszor már a fogalmak vagy a felhozott példák is mást és mást jelentenek. Például mi, mint egy volt kommunista ország lakói, a szabadságot sokszor a határok megnyitásával, az utazás lehetőségével asszociáljuk. Viszont itt Thaiföldön és a környező országokban szabad volt utazni, nyitva álltak a határok, mégsem volt szabadság. Később arról beszélünk, hogy az emberi gyarlóság miatt nagyon nehéz és problematikus kérdés a szabadság. Kétségtelen, hogy meg kell tanulnunk használni. Otthon, még a mai napig is sok probléma adódik abból, hogy egyik pillanatról a másikra történt ez a váltás. Az embereknek pedig fel kell nőniük ahhoz, hogy éretten viszonyuljanak a szabadságukhoz. A kérdés viszont megkerülhetetlen: mit kezdünk a szabadságunkkal?

Egy néző arról beszél, hogy ez az előadás is, amit az Osonó és a Moradokmai közösség közösen hozott létre (szerinte már ebben is benne egy bizonyos fajta szabadság), segítség lehet a fiatalok számára ebben a témában. Kérdések fogalmazódhatnak meg, és mindenki elindulhat egy személyes- illetve egy közös gondolkodás irányába, és ez már út lehet a későbbi válaszok megtalálásában. Meglátása szerint, a színháznak napjainkban ez lenne az értelme és célja.

Befejezésként, a nagykövet felajánlja, hogy kapcsolataival segíti majd a munkánkat, hogy minél több helyre eljuthassunk az előadásainkkal. Abban is megegyezünk, hogy a hazaindulásunk előtti nap vendégül lát bennünket a nagykövetségen.

OSONÓ NAPLÓ

2012. szeptember 23.

Érdekes hegyek, tengerpart és gyönyörű esőerdők között utazunk legalább 700 kilométert délre, előadásunk következő helyszínéig. Néha nem lehet eldönteni, hogy javítják az utat, vagy csak most építik. A számítógépes programunk szerint nem létezik olyan út, ami összeköti Bangkokot Ranong városával, pedig mi megérkeztünk. Körülbelül 300 km-re vagyunk Phukettől, a híres thaiföldi turista paradicsomtól. Ranongtól nyugatra van az Andaman tenger majd az Indiai óceán és India.

A Rongrian Satri Ranong nevű középiskolában két előadást tartunk. Egy hatalmas, díszteremnek használt térben, előadásonként 400 diáknak játszunk. Ritka élmények ezek az Osonó életében. A diákok mindent lereagálnak, ami nekünk néha zavarónak is tűnik. Minden meghökkentő pillanatnak hangot adnak, legyen szó arról, hogy egy kopasz, európai szereplő jön be a színpadra, vagy az, hogy valaki saját magának pofot ad az előadás egyik jelentében. Úgy az előadás nagyobb rendezői ötleteit, mint a színészi megoldásokat és az apró gesztusokat is nagyon megélik, ezért szinte bármi történik a színpadon, a nézőtéren hatalmas tapsvihar, vagy nevetés tör ki, de sokszor hallani a meghökkenés hangjait is a tömegben. Számukra nagyon új jelenség az, hogy a thaiföldi színészek mellett két „farang” (európai) is játszik az előadásban, arról nem is beszélve, hogy néhány mondatot thai nyelven is elmondanak. Sajnos, a tanárok nem tudnak elszakadni a legmodernebb technikai eszközeiktől, így előadás alatt folyamatosan fényképezik a diákokat és a színészeket. A látottakat velük nem is tudnák megbeszélni a diákok, ezért nagyon fontosak a közönségtalálkozóink.

Ebéd után barátaink elvisznek egy itteni termálfürdőbe, ahol egy-egy medencében annyira forró a víz, hogy tojásokat főznek benne. Az egyik kisebb medencébe mi is beelölgatjuk a lábunk, ami pár perc után elkezd bizseregni. A víz egyébként nagyon tiszta, átlátszó és nincs szaga. Elsétálunk egy vízeséshez is, majd hazafele megállunk a tengerparton és megmártózunk az igazi sós thai tengerben.

Közben arról beszélgetünk, hogy két és fél hónapja turnén vagyunk. Ez megszámlálhatatlan élményt, történetet, kísérletet és hatalmas tapasztalatot jelent mindenki számára. Az előadások utáni csend, a közönségtalálkozók egy-egy megtörtént pillanata felejthetetlen. Ilyenkor érezzük, hogy valóban van értelme a színháznak, ami tényleg tud szolgálattá válni. Mikor a nézők lelkéről, az előadások hatására lekerül egy-egy teher, majd előadás után ezekről elkezdenek beszélni... olyankor megnyílik valami, és megszületik a megismételhetetlen.

Az idei év tizenkét hónapjából hármat Thaiföldön töltöttünk. Nagyon összebarátkoztunk az itteni közösséggel. Sok közös alapelvünk van a színházról, tanításról, a szociális problémákról és az azokat segítő projektekről. Izgalmas és felszabadító kísérlet itt játszani. Kezdetben az embernek mindig az az érzése, hogy nem fog összeállni az előadás, nem fog működni, mert nagy a nyelvi korlát, a kulturális különbség, stb. De csodával határos módon mindig összeáll és elkezd működni. Érezzük munkánkban az Isteni Gondviselést, és mindig arra kérjük, hogy a rossz helyzeteinkből is hozzon ki valami jót. Vannak nehézségeink, de általában történik valami, ami kimozdít bennünket, és új utakat, irányokat és megoldásokat fedezünk fel. Gyakorlatilag így jött az ötlet a két thaiföldi osonóssá vallásához is, ami egy nagyon kulturális kísérlet. Egyúttal bennünket is provokál, hogy új dolgokat találjunk ki az osonós létünkkel kapcsolatosan. Ebben az évadban, a színház mellett el szeretnénk mozdulni a film irányába, és tervezünk egy pár szociális projektet is, hiszen a lehető legtöbb eszközzel szeretnénk megszólítani az embereket. Egyre inkább szétesik a társadalmunk, a fiatalok célok, motivációk és jövőkép nélkül nőnek fel, a tanügyi és egészségügyi rendszer, a szociális háló romokban hever, és akik fel kellene építsék, azok a saját hatalmi harcaikkal vannak elfoglalva. Közben pedig vitathatatlan, hogy a legfontosabb érték az ember. Ezért gondolkodunk

OSONÓ NAPLÓ

más projektekben is, nem csak színházban. Az idén eddig 86 előadást játszottunk és még be van tervezve 45. Jó lenne eljutni börtönökbe játszani, nevelőintézetekbe műhelyfoglalkozást tartani, de szeretnénk gyárakban is játszani azoknak a munkásoknak, akik nem tudnak, vagy már nem akarnak elmenni színházi, így nekünk kell feléjük fordulni, elmenni hozzájuk, játszani, beszélgetni, meghallgatni.

Most kísérlet a thaiföldi önkéntességi program, de meg szeretnénk szervezni az európai önkéntességi programunkat, amelyben több nemzetből bejelentkezett fiatalok tudnánk közösségen alkotni az Osonóban. Európa szerte tehetséges, cselekedni vágyó fiatalokkal találkozunk, akik otthon egyedül vagy nagyon kevesen vannak, így vagy nem csinálják azt, amihez tehetségük lenne, vagy elkallódnak. Ezeket a fiatalokat szeretnénk egy ilyen önkéntességi programon belül összehozni egy évre az Osonóban.

Hogy ez még színház-e? nem tudjuk, de ez a kérdés nem is foglalkoztat bennünket. Az elméletek helyett cselekedni szeretnénk. Most például ülünk egy osztályteremben, a legegyszerűbb körülmények között, földön fogunk aludni, valahol alattunk az egyenlítő, készülünk a holnapi előadásokra, az egyik thaiföldi barátunk gitározik és énekel, és kimondhatatlanul nagy nyugalom van...

2012. szeptember 21.

Reggel fél hatkor indulunk el Chon Buriba, turnénk első helyszínére. Körülbelül két óráig az út, majd megérkezünk a Burapha University-be. 20.000 egyetemista tanul itt, és a tanárok egyik kurzusról a másikra robogóval vagy autóval járnak. A napot egy óralátogatással kezdjük a biológia szakon. A tantárgy a szociális érzékenység megerősítését szolgálja. Nagyon szimpatikus számunkra az, hogy gyakorlati kihívások elé állítja a fiatalokat. A kiscsoportokra osztott biológia szakos diákok ki kellett kitalálniuk olyan projekteket, amelyek valamilyen módon segítséget nyújthatnak a szociálisan hátrányos helyzetű közösségeknek. Ezekről a projektekről készült film-összeállítást mutatják be a kiscsoportok. Az utcán nagy plakátok vagy éneklés segítségével (ki-ki fantáziája szerint) pénzt gyűjtenek. Ebből élelmet vagy játékokat vásárolnak, majd felkeresnek egy-egy árvaházat, gyerekkórházat, idősek otthonát. Ott átadják az ajándékokat, majd zenélnek, játszanak velük. Ahogyan nézzük ezeket a felvételeket, látjuk, hogy egy nagyon fontos tapasztalat volt ez a diákok számára. Jobban megérteni másokat, felfedezni és megismerni azt, ahogyan más fiatalok élnek, és tudomást venni mások nehézségeiről, mind fontos dolog. Egyáltalán megtudni, hogy az én, néha esetleg elkényeztetett egyetemista világomon kívül van még más valóság is. Szembenézni a nélkülözőkkel... és mindezt nem azért, mert erre szakosodtak az egyetemen, hanem mert itt ezt fontosnak tartják. Jó látni, hogy ezek a fiatalok érzik a felelősségét annak, hogy valami jót tegyenek a környezetükben. Számunkra egy nagyon fontos, napjainkban már lassan nélkülözhetetlen módszer tűnik fel: nem elméletben beszélnek minderről, hanem a pénzszerzéstől elkezdve a megvalósításig mindent élesben, gyakorlati terepen tapasztalják meg a diákok. Odahaza ez a módszer teljesen hiányzik a tanügyi rendszerből. Gyakorlati terepen, az élethelyzeteket nem próbálhatják ki a fiatalok. Nincsenek ilyen helyzetbe hozva, ezért zöméből hiányzik is az életrevalóság. Odahaza sok minden kell még átalakuljon, legfőképp a mentalitásokban. Mikor egy pár évvel ezelőtt arra tanítottuk a diákjainkat, hogy gyakorlati helyzetekben, jogi keretek között hogyan szerezhetnének anyagi támogatásokat egy-egy általuk kitalált projekt megvalósítására, hiszen a pályázatírás és a támogatók megnyerésének világát éljük, akkor az egyik szülő azzal támadott meg bennünket, hogy „koldulni” küldtük a gyereket.

OSONÓ NAPLÓ

Ma három előadásunk van, az egyetem három különböző helyszínén. Díszletépítés, előadás, közönségtalálkozó majd bontás, bepakolás és mindez kezdődik előlről. Az első előadást a biológia szakos diákoknak, a másodikat az orvosi, míg a harmadikat az angol szakos diákoknak játszottuk. Izgalmasak a közönségtalálkozók, a beszélgetések, amelyekből az derül ki, hogy előadásunk megmozgatja a fiatalokat. Felmerül a kérdés, hogy lehet-e, és ha igen, akkor hogyan lehet maszkok nélkül élni, és olyan közösségeket létrehozni, ahol nem kell félni a saját érzelmeink, gondolataink kifejezésétől?

Este a thai tengerparton vacsorázunk: mi kebabot, thai kollégáink pedig sült-csilis-tengeri állatkákat.

2012. szeptember 20.

Az elmúlt időszak a *Carnival* próbáival telt. Mivel ebben az előadásban kevesebb a szöveg, megfelelő ritmusban haladtunk. A nyolctagú csapatban több olyan színésze is játszik a Moradokmai színházi közösségnek, akik indiai egyetemen tanulnak, így jóval könnyebben megy az angolul történő kommunikáció.

Az indiai művészeti egyetemnek nincs épülete, a mesterek a tanítványaikat az erdőben tanítják. Minden délelőtt van oktatás, a hétvégeket is beleértve, hiszen az egyetem tanárai szerint csakis napi oktatással és gyakorlással lehet elmélyülni a munkába, eredményeket elérni, haladni és fejlődni. Ennek értelmében, a délutánokat a diákok gyakorlással töltik. Beszámolójukból kiderül, hogy fel sem merül, hogy valaki ne gyakoroljon. A mesterek és tanítók tisztelete, a tantárgyak – indiai klasszikus tánc és zene, színművészet – iránti elhivatottság és szeretet, valamint a tanulási vágy ambícióssá, lendületessé és tudatossá teszi a fiatalokat, így el tudják dönteni, hogy melyek azok a tevékenységek, amelyekről lemondanak a gyakorlás javára. Nem utolsó sorban azt is kihangsúlyozzák, hogy egy-egy ilyen egyetemen azért vannak ott a fiatalok, hogy tanuljanak, nem pedig azért, hogy a mifelénk olyan nagyon ismert és elterjedt egyetemista-bulizós életet éljék. Valóban, mi is észrevesszük, hogy az utóbbi találkozásunk óta, az elmúlt egy évben milyen sokat fejlődtek ezek a fiatalok. Valahogy ez az a mentalitás és az elmélyült tudás megszerzésének útja, amelyről odahaza egyre inkább nem akarnak tudomást venni a fiatalok. A diákjainkhoz mindezt közelebb szeretnénk vinni, még akkor is, ha sokszor a trenddel kell szembemennünk vagy szembemenniük. Sok fiataalt kell megerősíteni abban, hogy merje felvállalni azt, ha gyakorolni és tanulni akar, még akkor is, ha ezért kiközösítik vagy megszólják a többiek. Egyre több felnőttben és tanárban kell tudatosítanunk azt a valóságot, hogy a fiatalok jobban félnek az osztálytársak általi kiközösítés kudarcától, mint a butaság okozta kudarcoktól. A felnövekvő generáció értékrendjében a butaság és nemtudás sokkal előkelőbb helyet foglal el, mint a tudás és tanulni vágyás. Hogyan tudunk ezzel szembenézni, és a fiatalokról alkotott illúziók helyét, a valóságra keresni a válaszokat? Hogyan tudjuk bátorítani azokat, akik tanulni szeretnének?

A beszélgetésünkből az is kiderül, hogy Indiában sokkal olcsóbb az élelem, mint itt. Azon már egyszer elcsodálkoztunk, hogy egy-egy kiszállás után, az esti hazajövetel alkalmával a tíztagú társulatunk a körülbelül 25 lejnek megfelelő 250 bathból egy jót vacsorázik az útszéli thai-kifőzdében. De az, hogy mindez körülbelül 150 bathba, azaz 15 lejbe kerülne ennek a tíz embernek Indiában, az újra és újra ámulatba ejt bennünket. Thaiföldön a fizetések körülbelül az otthoni fizetésekkel egyeznek meg. Az élelem nagyon olcsó, ahogy az üzemanyag, a taxi és a közszállítás is. Egy 50 kilométeres távra a menetrendszerinti járat körülbelül 2 lej 50 baniért viszi el az utasokat.

OSONÓ NAPLÓ

Esős évszakban vagyunk, így néha úgy elkezd szakadni az eső, hogy percek alatt megtelik a föld, és bokáig járunk a vízben. Lassan már mi is megszoktuk a „bármelyik pillanatban elkezdhet esni” állapotot, így amikor elázunk, tudjuk, hogy nem kell aggódni, mert perceken belül megszáradunk a 34 fokos melegben. A színházi tanyán lévő tó az esőzésekkor nagyon megduzzad. Barátaink egyáltalán nem esnek pánikba attól, hogy még három centi kérdése és a próbaterembe befolyik a víz. A fiatalok a nagy eső kellés közepén, kosárral a kezükbe fogják ki a sekélyebb vízben úszkáló halakat. Megvan a vacsora...